

Lyydiläiskysymys

Kansa vai heimo, kieli vai murre?

МІІКУЛ ПАНОМОВ

Väitöksenalkajaisitelmä Helsingin yliopistossa 11. helmikuuta 2017

Arvos pidetab Kustuz, arvos pidetab Vasthapagižij, hüiväd Kuundelijad!

Lyydiläismurteilla on erityinen asema itämerensuomalaisten kielten joukossa. *Lyydiläiskysymys* syntyi, kun tutkijat eivät ole voineet yksimielisesti päättää, onko lyydi itsenäinen itämerensuomalainen *kieli* vai karjalan (tai vepsän) *murre*, ja ovatko lyydiläiset oma *kansansa* vai karjalainen (tai vepsäläinen) *heimo*. Tutkimukseni tavoitteena on lyydiläisten puhuman kielimuodon historiallinen ja taksonominen määrittäminen.

Lyydin puhujia on enintään 300, ja se kuuluu uhanalaisimpiin itämerensuomalaisiin kieliin. Nykyiset lyydiläismurteet edustavat kielikuoleman eri asteita. Kielen sammumiseen vaikuttavat osaksi luonnolliset syyt, esimerkiksi demografiset muutokset ja Petroskoin kaupungin läheisyys. Tämän ohella lyydin tilannetta ovat vaikeuttaneet kielensuunnittelun puutteet, joiden takia lyydiläisten kieli on jäänyt Karjalan tasavallassa puhuttujen itämerensuomalaisten kielten revitalisaation ulkopuolelle. Lyydiläinen kielitoiminta toteutuu vapaaehtoisvoimin.

Vuonna 1995 ilmestyi *Itämerensuomalaiset*-kokoomateos (Jokipi toim. 1995), jossa esiteltiin erilaisten itämerensuomalaisten kansojen vaiheita. Tätä teosta koskevasta arvostelusta ilmenee, kuinka epäselvä lyydin asema on nykytieteessä. Jarmo Elomaa (1996: 459) kirjoittaa:

– eräiden pienten kansojen – nimenomaan inkeröiden, lyydiläisten – osuus jää kaikkiaan turhan niukaksi ja yksipuoliseksi: Pikkukansojen historian vanhempiin kerrostumiin ei juurikaan kajota (vaikka toisaalta ei niistä tiede paljon vielä pysty sanomaankaan). Inkeröisiä käsitellään ohimennen Inkerin varhais historian ja lyydiläisiä karjalaisten yhteydessä. Kuitenkin sekä inkeröisillä että lyydiläisillä

on joitakin omia etnisiä piirteitä, lähinnä kieli, joka ei geneettisesti tai murremaantieteellisesti lukeudu luontevasti minkään toisen itämerensuomalaisen kielen murteeksi.

Lyydiä on puhuttu Aunuksen kannaksen itäosassa Syvärin mutkasta kohti Äänisen pohjoiskolkkia ulottuvalla alueella. Lyydiläisten historiallinen asuma-alue jakautuu Syvärin ja Äänisen kulttuurialueeseen. Kaikkia viime vuosisadan alussa puhuttuja lyydiläismurteita ei ehditty kartoittamaan, koska lyydin perinteisen puhuma-alueen murteista itärajan taakse jääneet murteet sammuiivat 1940-lukuun mennessä. Niiden oletaan kuitenkin kuuluneen lyydin kokonaisuuteen. Tilastotietojen perusteella näiden ja tieteellisesti kartoitettujen lyydiläismurteiden yhteisen puhujamäärän voidaan arvioida olleen 1900-luvun alussa enimmillään 15 000–20 000 henkeä.

Lyydiläisiin kohdistuneissa tutkimuksissa on esitetty erilaisia näkemyksiä heidän kielellisestä ja etnisestä identifioinnistaan, mikä johtuu näkökulmien moninaisuudesta ja yhtenäisten arviointikriteerien puutteesta. Venäjällä on käytössä Neuvostoliiton aikana vakiintunut käsitys, jonka mukaan lyydi katsotaan karjalan kielen päämurteeksi. Samaa näkemystä ovat kannattaneet yleensä myös virolaiset tutkijat.

Suomalaisten tutkijoiden joukosta ainoastaan Lauri Kettunen (1960) painotti lyydin kuulumista karjalaan, vaikka se ei ollut Kettusellakaan yksiselitteistä. Pertti Virtarannasta (1972, 1975b) lähtien suomalaisessa tutkimuksessa sai jalansijaa näkemys, jonka mukaan lyydiä on pidettävä pikemminkin itsenäisenä itämerensuomalaisena kielenä kuin karjalan varieteettina. Diakronisissa tutkimuksissa lyydiä käsitellään yleensä karjalan vaikutuksen tuloksena muinaisvepsästä varttuneena erillisenä sekamurteistona. Synkronisten kriteerien perusteella muun muassa Tapani Salminen (1998: 390) on ehdottanut lyydin lisäksi myös aunusta pidettäväksi itsenäisenä itämerensuomalaisena kielenä. Kielisosiologisten tutkimusten mukaan karjalan varieteettien väliset erot ovat niin suuria, etteivät niiden puhujat tavallisesti ymmärrä toisiaan. Eräissä suomalaisissa ja virolaisissa tutkimuksissa käsitettä *lyydin kieli* käytetään myös selvyyssyistä ottamatta kantaa siihen, onko lyydi kieli vai murre (ks. Ojanen 1985: 18; Kehayov, Saar, Norvik & Karjus 2012: 59).

Lyydiläisten omakielinen identifioituminen poikkeaa heidän virallisesta kielellisestä ja etnisestä identifikaatiostaan. Lyydiläismurteiden puhujat kutsuvat itseään *lyydiläisiksi* ja omaa kieltään *lyydin kieleksi*, minkä pohjalta ovat kehittyneet myös *livviköitä* eli aunuksenkarjalaisia ja heidän puhumaansa kieltä tarkoittavat etnonymit.

Ennen Venäjän vallankumousta lyydiläisten identifikaatio ei perustunut kielellisiin havaintoihin vaan käsityksiin Aunuksen läänissä asuneista kansoista. 1700–1800-luvun vaihteessa Pietarin akateemisissa piireissä karjala erotettiin Aunuksen läänin asukkaiden kielestä. Käsite *karjalan kieli* määriteltiin tarkoittamaan varsinaiskarjalaisten, livviköiden ja lyydiköiden kielimuotoja sekä aluksi myös vepsää Petroskoissa vuonna 1829 perustetussa Aunuksen pappiseminaarissa. Samaa käytäntöä noudattivat paikalliset viranomaiset, jotka tuolloin lukivat kaikki Aunuksen läänin itämerensuomalaiset *karjalaisiksi*.

Peter von Köppenin 1800-luvun puolivälin tutkimusten myötä venäläisissä tilastoissa tuli tavaksi jakaa Aunuksen läänin suomensukuiset asukkaat karjalaisiin ja vep-

säläisiin. Toisaalta Köppenin perustamissa asuttujen paikkojen luetteloissa lyydiläisiä identifioitiin sekä karjalaisiksi että paikoin myös *tšuudeiksi*, *lappalaisiksi* ja *suomalaisiksi*. Köppenin jälkeen Venäjällä toimineet tutkijat määrittelivät lyydiläisiä karjalaisiin kuuluviksi.

Venäjällä jo 1800-luvulla katsottiin karjalan kielen koostuvan varsinaiskarjalasta, aunuksesta ja lyydistä. Tämän näkökulman omaksuivat myös Neuvosto-Venäjän suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen johtohahmo Dmitri Bubrih ja hänen koulu-kuntansa. Toisaalta Bubrih (esim. 1950: 143–144) huomautti, ettei tämä kansallisuuspolitiikkaan perustuva määrittely saa tukea lyydin rakenteellisista ominaisuuksista. Venäjällä harjoitettu itämerensuomalaisten kielten tutkimus on ollut tähän mennessä luonteeltaan deskriptiivistä, minkä puitteissa ei ole ollut mahdollista tarkastaa Bubrihin esittämiä teorioita muista näkökulmista.

Suomalaisten tutkijoiden käsitykset lyydistä voidaan jakaa karkeasti kahtia: ennen 1900-lukua ja sen jälkeen esitettyihin identifikaatioihin. Ensimmäisiä tietoja lyydiläisistä ja heidän puhumastaan kielestä tavataan vuonna 1825 Anders Johan Sjögrenillä (Branch 1973: 81).

Nähdäkseni Arvid Genetzin edeltäjillä, kuten Sjögrenillä, Lönnrotilla, Europaeuksella ja Ahlqvistilla, ei ollut kokonaiskuvaa lyydin murrealueesta. Heidän tutkimuksensa perustuivat satunnaisiin murrehavaintoihin, ja heidän päätelmänsä nojautuivat usein Venäjällä saatuihin tietoihin Aunuksen läänin etnisistä ryhmistä ja kielistä. Genetzin ansiosta lyydiläismurteiden puhuma-alue alkoi 1870-luvulta lähtien hahmottua. Toisaalta hänen tutkimuksensa lyydiläisten kielestä oli deskriptiivinen ja tukeutui August Ahlqvistin näkemykseen, jonka mukaan lyydi oli vepsän kielen jatkoa.

1900-luvun alussa Juho Kujola (1910: 162–163) identifioi lyydiläismurteet lähinnä itsenäiseksi itämerensuomalaiseksi *kieleksi*, mitä kannattivat muiden muassa Eemil Nestor Setälä (1922: 730–731) ja *Karjalan kielen sanakirjan* toimittaja Eino Leskinen (1937: 252–253). Seuraavaksi kypsyi Kettusen käsitys, jonka mukaan lyydin voi identifoida yhtä hyvin vepsään kuin karjalaankin kuuluvaksi, sillä se ei ole polveutunut suoraan kantasuomesta. Äännehistoriallista tekijää painotti tutkimuksessaan myös Kettusen oppilas Aimo Turunen (1946, 1950). Turunen tarkasteli lyydiä suhteellisen itsenäisenä kieli-
muotona – vepsän ja aunuksen *väli-* tai *sekamurteistona*, jota hän silti lähestyi kantasuomesta käsin. *Sukukielen* aseman palautti lyydille 1960-luvulla suorittamansa lyydiläismurteiden dokumentointityön pohjalta Pertti Virtaranta (1972).

Lyydin asema itämerensuomalaisten kielten joukossa voidaan määritellä erilais-
ten kriteerien perusteella. Perinteisessä lyydiläistutkimuksessa, jota tyypillisimmi-
lään edustavat Turunen (1946, 1950) ja Kettunen (1960), lyydiläismurteiden luoki-
tus tapahtui lähinnä vain äännehistoriallisten kriteerien perusteella. Myös Bubrih
(1947) ja Terho Ikonen (1971) käsittelivät aunuksen yhteydessä lyydiin liittyviä ky-
symyksiä diakronisesta näkökulmasta. Laatimassaan suomen kielen äännehistoriassa
Bubrih (1948a) rekonstruoi muun muassa myöhäiskantasuomen yksinäisklusiilien
astevaihtelusuhteita lyydin avulla.

Kielellisten piirteiden tarkastelussa Kuujärven lyydillä on muiden lyydiläis-
murteiden ohella yhteisiä ominaisuuksia karjala-
aunuksen ja vepsän kanssa. Kuu-
järven ja samoin koko lyydin ensitavun vokaalisto ja kvantitatiivinen astevaihtelu yh-

distävät lyydiä karjala-aunukseseen, mutta kvalitatiivinen astevaihteluttomuus ja loppu-
tavujen vokaalien kehitykset ovat ominaisia vepsälle. Toisaalta esimerkiksi synkretisti-
set olo- ja erosijat sekä aktiivin 2. partisiiipista muodostettu konditionaalinen imperfekti
tavataan lähinnä vain lyydissä, vepsässä ja aunuksessa.

Lyydiläismurteita ei voi lukea karjalan kieleen kuuluviksi synkronisesta eikä diakro-
nisesta näkökulmasta (myös Virtaranta 1975a: 224, 231). Lyydin luokittelu yhdeksi kar-
jalan päämurteeksi on sikäli ongelmallista, että lyydiläismurteille ja karjala-aunukselle
on vaikea esittää yhteisiä tunnusomaisia piirteitä, joita ei esiintyisi jossakin vepsän mur-
teista. Yrittäessään kuvata varsinaiskarjalasta, aunuksesta ja lyydistä koostuvan karja-
lan kielen ja vepsän eroja Bubrih (1948b: 44–45, 1950: 144) huomautti, että on olemassa
yksi tai kaksi äännepiirrettä, jotka erottavat nämä kielimuodot toisistaan, nimittäin pää-
painollisten vokaalien pituuserojen säilyminen karjalassa ja sisäheitto vepsässä. Samalla
hän joutui toteamaan, että myös äänisvepsässä ensitavussa tavataan pitkien ja lyhyiden
vokaalien ero ja että sisäheitto on ominainen hänen osaksi karjalan kieltä katsomalleen
Kuujärven lyydille. Tarkasteluni osoittaa, että Kuujärven lisäksi myös muualla lyydissä
on sisäheitosta aiheutuvia muotoja, ja näitä esiintyy aunuksessa ja eteläkarjalassa.

Kuujärven lyydissä on samankaltaisuuksia äänisvepsän kanssa, mutta siinä on
myös sellaisia muotoja, jotka poikkeavat äänisvepsästä ja yhdistyvät pikemmin etelä-
tai keskivepsään. Tästä johtuen Kuujärven murretta ei voi oikeastaan pitää minkään
vepsäläismurteen jatkajana. Lyydin ja vepsän samankaltaisuudet perustuvat etenkin
yhteiseen perimään.

Lyydi osoittaa merkittäviä yhtäläisyyksiä aunuksen kanssa, jonka kehitykseen on vai-
kuttanut varsinaiskarjalan kielisosiologinen prestiisi. Aunuksen ”vepsäläisyyksinä” pide-
tyt piirteet voidaan selittää hyvin lyydistä käsin. Esimerkiksi aunuksen tunnusomaiset
U ~ O -loppuiset nominimuodot ovat parhaiten yhdistettävissä keskilyydin *e*-llisiin muo-
toihin (ks. Virtaranta 1972: 20–21, 1975b: 412–413): aun. *vihmu ~ vihmō* ‘vesisade’, *vettü*
~ vettō ‘vettä’, vrt. lyydK *vihme, vette*. Tällaisilla tapauksilla on todistusarvoa aunuksen
lyydiläispohjalle. Lyydin ja aunuksen lukuisten yhtäläisyyksien perusteella voidaan esit-
tää, että aunuksen kaakkoismurteet ovat syntyneet Kuujärven lyydin pohjalta.

Eteläkarjalan murteet ovat jaettavissa aunuksen- ja lyydinpuoleisiin. Lyydiläisalueen
pohjoispuolella puhutut Mäntyselän, itäisen Porajärven, Paateneen, Ontajärven, Tun-
kuan ja Suikujärven murteet muodostavat toisen ryhmän. Lyydinpuoleisessa ryhmässä
on havaittavissa lukuisia piirteitä, jotka ulottuvat Sisä-Venäjän karjalaismurteisiin –
Tveriin, Tihvinään ja Valdaihin – ja ovat selitettävissä lyydin eivätkä vepsän taholta.
Tähän ryhmään kuuluvien eteläkarjalaisten murteiden alue kulkee Juustjärven tie-
noilta Seesjärven kautta kohti Vienanmeren rannikkoa. Historiallis-vertaileva tutki-
mus osoittaa, että niiden välisessä maastossa on ennen karjalaisen ekspansion alkua
otaksuttavasti asunut lyydiä puhunutta väestöä. Tällaista kuvaa tukevat myös pohjois-
karjalaan ulottuvat lyydiläisyydet.

Lyydiläismurteista löytyy yhtäläisyyksiä kaikkien Itkosen (1971) vepsästä johta-
mien aunuksen ja eteläkarjalan piirteiden kanssa. Virtarannan (1975b) esittämille 19
aunuksen tunnusomaiselle piirteelle löytyy lyydistä 19 vastinetta, koko vepsästä 12 ja
äänisvepsästä 15 vastinetta. Lyydiläismurteista löytyy siis vepsää enemmän tietoa siitä
muinaiskielestä, jonka pohjalta lyydin ja aunuksen oletetaan kehittyneen. Lyydi ja au-

nus ovat kehittyneet sellaisesta kielimuodosta, jolle olivat ominaisia muun muassa pääpainolliset pitkät vokaalit ja geminaattojen astevaihtelu. Rakenteellisilta ominaisuuksiltaan vepsä ei sovi lyydin ja aunuksen substraattikieleksi.

Aunuksen ja eteläkarjalain kielihistoriallista kehitystä voi selittää lyydistä ilman vepsää, mutta ei ilman lyydiä. Koska vepsää ei voi esittää kantamuodoksi, määrittelen sen *varhaislyydiksi*. Aunuksessa ja eteläkarjalassa esiintyy lyydiläinen substraatti, eikä näitä kielimuotoja voi tutkia ottamatta huomioon lyydiä (vrt. Virtaranta 1975a: 224, 231). Lingvistinen tarkastelu osoittaa, että aunus ja äänisvepsä ovat varhaislyydin tytärsä, ja samaan viittaavat myös aunuksenkarjalaisen ja äänisvepsäläisten itsestään ja kielestään käyttämät ilmaisut, jotka ovat syntyneet lyydiläisiä tarkoittavista etnonymeistä: aun. *livvin* < *lüvvin* < *lüüdin* (kieli), vepsä *lüdilaine* 'äänisvepsäläinen' < *lüüdilaine* 'lyydiläinen'. Lyydi ei ole sekoituksen tulos, vaan monet vanhat piirteensä säilyttäneet omanlainen kielimuotonsa, eräänlainen Aunuksen kannaksen "sanskriitti".

Lyydiläismurteita ei voi pitää sekamurteina, koska ne eivät täytä sekamurteille ominaisia kriteerejä. Kielentutkimuksessa lyydin asema on arvioitava uudestaan, koska nykyinen käsitys lyydiläismurteista perustuu pääosin 1940-luvulla tehtyihin tutkimuksiin, jolloin tieteessä ei ollut kielisosiologista suuntausta eikä riittävästi tietoja itäisistä itämerensuomalaisista kielistä. Lyydiä ei voi myöskään luokitella minkään toisen kielien varieteetiksi, koska sen murteista on löydettävissä ympäristöstään selvästi erottuva oma järjestelmänsä.

Lyydiläismurteiden tarkastelu alueellisen variaation, kielellisen määrittelyn ja väestöhistorian näkökulmasta osoittaa, että niitä on lähestyttävä omanlaisenaan alueellisena ilmiönä. Lyydi täyttää itsenäisen kielimuodon kriteerit, ja sitä on pidettävä omana itämerensuomalaisena kielenään. Lyydin kielen aseman tunnistaminen, siihen kohdistuva laaja kansainvälinen yhteistyö ja revitalisaatio toiminnan tukeminen voivat vielä edesauttaa lyydin eloonjäämistä.

Lähteet

- BRANCH, MICHAEL 1973: *A. J. Sjögren. Studies of the North*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 152. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- BUBRIH, DMITRI VLADIMIROVITŠ 1947: *Proišoždenije karel'skogo naroda. Povest' o so-juznike i druge russkogo naroda na severe*. Petrozavodsk: Gosudarstvennoje izdatel'stvo Karelo-Finskoi SSR.
- 1948a: *Istoritšeskaja fonetika finskogo-suomi jazyka*. Sovetskoje finnougrovedenije VIII. Petrozavodsk: Gosudarstvennoje izdatel'stvo Karelo-Finskoi SSR.
- 1948b: *Istoritšeskoje prošloje karel'skogo naroda v svete lingvistitšeskikh dannyh*. – *SNTL:n tiedeakatemian Karjalais-Suomalaisen tieteellisen tutkimusjaoston tiedonantoja* 3 (1948). *Izvestija Karelo-Finskoi nautšno-issledovatel'skoi bazy Akademii nauk SSSR* 3 (1948) s. 42–50.
- 1950: *K voprosu ob etnitšeskoj prinadležnosti run "Kalevaly"*. – *Trudy jubileinoi nautšnoi sessii, posvjaščšennoi 100-letiju polnogo izdanija "Kalevaly"* s. 142–151. Petrozavodsk: Karelo-Finskij filial Akademii nauk SSSR.
- ELOMAA, JARMO 1996: *Itämerensuomalaisten kansojen menneisyyttä ja nykypäivää*. – *Virittäjä* 100 s. 456–460.

- ITKONEN, TERHO 1971: Aunuksen äänneopin erikoispiirteet ja aunukselaismurteiden synty. – *Virittäjä* 75 s. 153–185.
- JOKIPII, MAUNO (toim.) 1995: *Itämerensuomalaiset. Heimokasojen historiaa ja kohtaloita*. Jyväskylä: Atena Kustannus.
- Karjalan kielen sanakirja. I–VI osa. Lexica Societatis Fenno-Ugricae XVI, 1–6. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura 1968–2005.
- KEHAYOV, PETAR – SAAR, EVA – NORVIK, MIINA – KARJUS, ANDRES 2012: Hääbuva keskliüdi murde jälgedel suvel 2012. – *Emakeele Seltsi aastaraamat* 58 s. 58–101.
- KETTUNEN, LAURI 1960: *Suomen lähisukukielten luonteenomaiset piirteet*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 119. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- KUJOLA, JUHO 1910: Sananen lyydiläisistä ja heidän kielestään. – Iivo Härkönen (toim.), *Karjalan kirja. II osa* s. 162–171. Porvoo: WSOY.
- LESKINEN, EINO 1937: Karjalan kieleen kohdistuneesta tutkimuksesta ja harrastuksesta. Eripainos julkaisusta *AKS:n tie* s. 237–273. Helsinki: WSOY.
- OJANEN, MUUSA 1985: *Adjektiivikategoria venäläis-lyydiläisissä kontakteissa. Lingvistinen interferenssitutkimus*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 188. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- SALMINEN, TAPANI 1998: Pohjoisten itämerensuomalaisten kielten luokittelun ongelmia. – Riho Grünthal & Johanna Laakso (toim.), *Oekeeta asijoo. Commentationes Fenno-Ugricae in honorem Seppo Suhonen sexagenarii* 16.V.1998 s. 390–406. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 228. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- SETÄLÄ, EEMIL NESTOR 1922: Lyydiläismurteet. – *Tietosanakirja. Yhdestoista osa. Täydennysosa* s. 729–731. Helsinki: Tietosanakirja-Osakeyhtiö.
- TURUNEN, AIMO 1946: *Lyydiläismurteiden äännehistoria I. Konsonantit*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 89. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- 1950: *Lyydiläismurteiden äännehistoria II. Vokaalit*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 99. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- VIRTARANTA, PERTTI 1972: Die Dialekte des Karelischen. Gruppierung (mit Kurzcharakteristika) und einige Fragen des Ursprungs. – *Sovetskoje finno-ugrovedenije* 8 s. 7–27.
- 1975a: Karjalan kieli suomalaisten lingvistien tutkimuskohteena. Karel'skij jazyk kak objekt issledovanij finskih lingvistov. – Pertti Virtaranta & Esko Koivusalo (toim.), *Suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen symposiumi Petroskoissa 26.–27.3.1974. Simposium po finno-ugorskomu jazykoznaniju. Petrozavodsk 26.–27.3.1974* s. 220–225, 226–232. Castrenianumin toimitteita 13. Helsinki: Helsingin yliopisto & Suomalais-Ugrilainen Seura.
- 1975b: The dialects of the Karelian language. Their classification briefly illustrated and some problems of their origin. – *Congressus tertius internationalis Fenno-Ugristarum. Tallinnae habitus 17.–23. VIII 1970. Pars I. Acta linguistica* s. 410–414. Tallinn: Valgus.

Miikul Pahomov: *Lyydiläiskysymys. Kansa vai heimo, kieli vai murre?* Helsinki: Helsingin yliopisto & Lyydiläinen Seura 2017. Kirja on luettavissa osoitteessa <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/173932>.

Kirjoittajan yhteystiedot:
etunimi.sukunimi@helsinki.fi